

Лош квалитет ваздуха негативно утиче на здравље људи, животну средину и климу у Европи. Емисије многих загађујућих материја у ваздух током претходних деценија знатно су смањене, што је резултирало побољшаним квалитетом ваздуха у целом региону. Међутим, концентрације загађујућих материја у ваздуху су и даље преви-соке, и проблеми у погледу квалитета ваздуха и даље постоје. Значајан део европског становништва живи у подручјима, посебно у градовима, у којима се јављају прекорачења стандарда квалитета ваздуха: загађења озонем, азот диоксидом и прашкастим материјама (PM), који представљају озбиљне здравствене ризике.

Главни инструменти политике у погледу загађења ваздуха унутар ЕУ укључују Директиву о квалитету амбијенталног ваздуха (усвојену као 2008/50/ЕЗ), која заједно са четвртном кћерком Директивом (2004/107/ЕЗ) представља тренутни оквир за контролу концентрација загађујућих материја у ваздуху у ЕУ. Директива о смањењу националних емисија одређених атмосферских загађујућих материја утврђује националне обавезе у погледу смањења емисије за 2020. и 2030. годину за пет загађујућих материја. Поред тога, постоје посебни прописи који се односе на емисије из индустрије, емисије путничких и теретних возила, стандарде квалитета горива, итд. Емисије су такође међународно обухваћене Конвенцијом о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима из 1979. године.

Европско законодавство о квалитету ваздуха заснива се на одређеним принципима. Први од њих је да су државе чланице поделиле своју територију на више зона и агломерација. У тим зонама и агломерацијама државе чланице би требало да изврше оцену нивоа загађујућих материја у ваздуху користећи мерења, моделирање и друге емпиријске технике и, у складу са тим, Европској комисији доставе извештај о квалитету ваздуха. Тамо где нивои прелазе граничне или циљне вредности, државе чланице треба да припреме план или програм квалитета ваздуха који ће идентификовати изворе загађења и обезбедити усклађеност са граничним вредностима. Поред тога, информације о квалитету ваздуха треба да се дају на увид јавности.

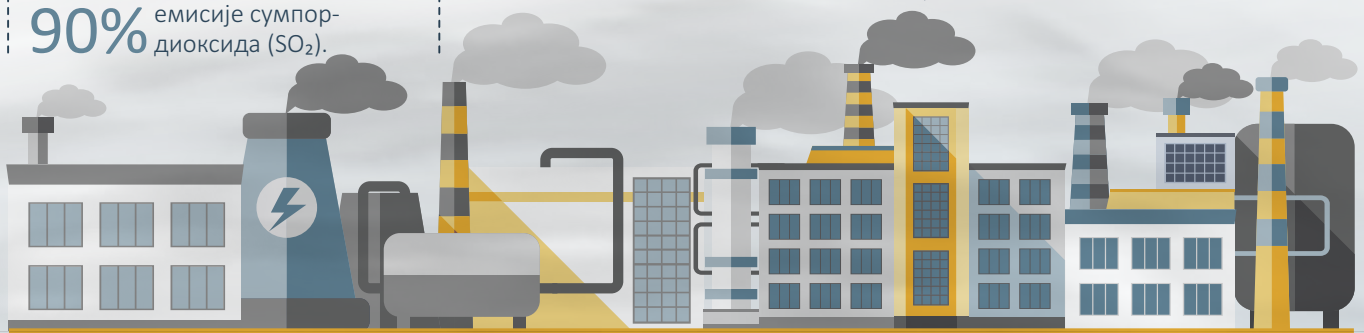
У Србији, у 2019. години¹

производња електричне енергије и топлотне енергије биле су одговорне за

90% емисије сумпордиоксида (SO₂).

Доминантан удео честица PM₁₀ (57%) и PM_{2.5} (77%) потиче из топлана снаге мање од 50 MW и индивидуалних ложишта.

Највеће емисије азотних оксида (NOx) долазе из термоелектрана, друмског саобраћаја, као и минералне и хемијске индустрије.

Законодавство у области заштите ваздуха је у великој мери усклађено са захтевима ЕУ. Ипак, потребне су додатне мере и потпуно преношење биће постигнуто до краја 2021. године.

Систем мониторинга квалитета ваздуха је успостављен. Национална мрежа за мониторинг квалитета ваздуха, коју финансира држава, састоји се од аутоматске мреже за мониторинг квалитета ваздуха за које је задужена Агенција за заштиту животне средине, као и од мреже урбаних станица распоређених у градовима Републике Србије на 36 мерних места на којима мерења врши 17 завода за јавно здравље и Институт за рударство и металургију Бор. Локалну мрежу мерних станица и/или мерних места чине допунске мерне станице и/или мерна места за праћење квалитета ваздуха на нивоу аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, и она се финансира из буџета аутономне покрајине и буџета јединица локалне самоуправе.

¹ Представљени подаци за 2019. годину у Србији преузети су из Годишњег извештаја Агенције за заштиту животне средине о квалитету ваздуха. Извештај укључује релевантне податке из националних и локалних мрежа за праћење квалитета ваздуха.

Србија је утврдила 3 зоне и 8 агломерација. Динамика квалитета ваздуха, као и подела квалитета ваздуха у три категорије, приказани су у доњој табели.

ЗОНЕ	СРБИЈА	КАТЕГОРИЗАЦИЈА КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА									
		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ЗОНЕ	СРБИЈА	II	I	I	I	I	I	I	I	I	I
	ВОЈВОДИНА	II	I	I	I	I	I	I	I	I	I
АГЛОМЕРАЦИЈЕ	БЕОГРАД	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀ , NO	III -PM ₁₀ , NO ₂	III -PM ₁₀ , NO ₂	II	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀ , NO ₂	III -PM ₁₀ , NO ₂	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}
	НОВИ САД	III -NO ₂	III -NO ₂	I	I	I	II	I	I	I	III -PM ₁₀
	НИШ	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	II	I	I		I	III -PM _{2.5}	III - без довољно података за PM ₁₀	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}
	БОР	III -SO ₂	III -SO ₂	III -SO ₂	III -SO ₂	III -SO ₂	III -SO ₂	I	I	I	III -SO ₂
	УЖИЦЕ		II	II	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀
	КОСЈЕРИЋ		III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	II	I				III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}
	СМЕДЕРЕВО		III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀				III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}
	ПАНЧЕВО		III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	I	I	III -PM ₁₀	I	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀	III -PM _{2.5}
Валево - зона Србија				III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}
Краљево - зона Србија									III -PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}
Пожаревац - зона Србија											III -PM ₁₀
Зајечар - зона Србија											III -PM ₁₀
Крагујевац - зона Србија						II	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	I
Сремска Митровица - зона Војводина						II	III -PM ₁₀	III -PM ₁₀	I	III -PM ₁₀	I - без довољно података за PM ₁₀
Суботица - зона Војводина								III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}	III -PM ₁₀ , PM _{2.5}
Беоцин - зона Војводина											III -PM _{2.5}

- категорија I - чист или незнатно загађен ваздух (параметри квалитета ваздуха испод утврђених граничних вредности),
- категорија II - умерено загађен ваздух (неки параметри прелазе граничне вредности, али су испод толерантних вредности),
- категорија III - прекомерно загађен ваздух због концентрација које су премашиле граничну или толерантну вредност (толерантне вредности прекорачене).

Да би се побољшао квалитет ваздуха у агломерацијама где су прекорачене граничне или толерантне вредности, планови квалитета ваздуха су израђени и добијена је сагласност од стране Министарства заштите животне средине, за агломерацију Бор (2013), за агломерацију Београд (2016), за агломерацију Панчево (2017), за агломерације Смедерево и Нови Сад (2018) и за агломерацију Ужице (2020). Израђени су краткорочни акциони планови које је одобрило Министарство, за агломерацију Ужице (2016) и за град Сомбор у зони Војводине (2020).

Планови – стратешки документи које треба израдити

Упркос достигнућима у побољшању квалитета ваздуха у Србији, остаје још много тога да се уради. Нацрт програма заштите ваздуха биће израђен током 2021. године у оквиру ИПА пројекта и дефинисаће циљеве квалитета ваздуха и мере за њихово постизање. Овај документ ће пружити основу за даљи развој и усвајање подзаконских аката и наставак примене директива.

Србија такође израђује специфичне планове за имплементацију оквирне директиве за ваздух, директиве о смањењу националних емисија одређених атмосферских загађујућих материја, директиве о садржају сумпора, квалитету горива, директиве VOC Петрол фазе I и II, које ће даље усмераваати спровођење захтева ЕУ у циљу обезбеђења чистог ваздуха и здраве животне средине.

Загађење ваздуха не познаје границе. Морамо се заједно борити за побољшање квалитета ваздуха. Примена захтева ЕУ за заштиту ваздуха обезбеђује основу за заједничко деловање. Ово је најефикаснији начин да се обезбеди здраво окружење за људе у Србији и другим земљама.

